

СЕКЦІЯ 2 КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.849.2

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ ЯК ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРЕДВИБОРЧОЇ АГІТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Богашов О.А., к. ю. н., доцент
Київський університет імені Бориса Грінченка

Стаття присвячена визначенню порядку правового регулювання реалізації свободи зібрань, реалізованих у формі передвиборчої агітації. У роботі визначено основні напрями удосконалення національного законодавства, що регулює виборчі правовідносини. Автором сформульовані основні положення прецедентного європейського права у сфері свободи зібрань та виборчих прав громадян. Запропоновані нововведення направлені на використання їх у нормотворчій та правозастосовній діяльності.

Ключові слова: вибори, передвиборча агітація, свобода зібрань, збори, мітинги, агітаційний намет.

Стаття посвящена определению порядка правового регулирования реализации свободы собраний, реализованной в форме предвыборной агитации. В работе определены основные направления совершенствования национального законодательства, регулирующего избирательные правоотношения. Автором сформулированы основные положения прецедентного европейского права в сфере свободы собраний и избирательных прав граждан. Предложенные нововведения направлены для использования в нормотворческой и правоприменительной деятельности.

Ключевые слова: выборы, предвыборная агитация, свобода собраний, собрания, митинги, агитационная палатка.

Bogashov O.A. THE GUARANTEE OF THE RIGHT TO FREEDOM OF PEACEFUL ASSEMBLIES AS A FORM OF ELECTION CAMPAIGN IN UKRAINE

The article deals with the definition of the legal regulation order to freedom of peaceful assemblies that is realized in the form of election campaigning. In this paper the key issues for improving national legislation governing the electoral law relations are identified. The author formulates the fundamentals of the precedent European case law on freedom of assembly and electoral rights of citizens. The suggested innovations are aimed at using them in lawmaking and law enforcement activities.

Key words: Elections, election campaign, freedom of assemblies, meetings, rallies, European Court of Human Rights, precedent.

Постановка проблеми. Порядок проведення мітингів та зборів не врегульовується виборчим законодавством України. Усе розмаїття таких заходів вважається формою передвиборчої агітації і можуть застосовуватися кандидатами та політичними партіями, які набули статусу суб'єктів виборчого процесу. Спеціальний правовий режим виборів встановлює специфічну систему застосування заходів організації мітингів та зібрань. У зв'язку з цим, виникає питання щодо порядку проведення цих форм агітації, мітингів і зборів організаціями та особами, які не є суб'єктами виборчого процесу. Різноманіття форм передвиборчої агітації обумовлює виникнення «правового вакууму» щодо порядку їх проведення та забезпечення правового нагляду за ними органами влади України.

Ступінь розробленості проблеми. Дослідження питань правового регулюван-

ня мирних зібрань здійснюється в Україні протягом тривалого часу. На рівні наукових правових досліджень мають місце роботи М.М. Денисової, О.Л. Василенко, О.М. Баймуратова, В.В. Букача, О.В. Васьковської, М.І. Логвиненка, С.М. Міщенко, Е.Є. Регушевського, В.О. Скомаровського, Р.І. Тополевського та ін. Незавершеність наукової концепції правового регулювання свободи зібрань у межах виборчого процесу потребує продовження досліджень. Зокрема, увагу слід привернути європейським стандартам та практиці Європейського суду з прав людини, які можуть стати корисними для українського законодавства.

Метою дослідження є визначення основ конституційно-правового вдосконалення порядку регулювання проведення мітингів та зборів громадян в умовах виборчого процесу України, як форми передвиборчої агітації.

Аналіз джерел правового регулювання національного законодавства. Порядок організації та проведення мітингів та зібрань в умовах виборчого процесу регламентується низкою правових приписів, які, зокрема, містять загальні правила щодо мітингів та зборів: Конституція України [1], Кодекс про адміністративні правопорушення [2], Указ Президії Верховної Ради СРСР від 28 липня 1988 р. «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій» [3], рішення місцевих рад депутатів про порядок організації і проведення зборів, мітингів, пікетувань, вуличних походів і демонстрацій [4; 5; 6]. Спеціальне правове регулювання цієї сфери правовідносин здійснюється нормами виборчого законодавства, а саме того виборчого закону, який урегулює порядок організації та проведення виборчого процесу. Протиріччя національного законодавства в практичній площині підтвержені наявністю рішення Конституційного Суду від 19 квітня 2001 р. [7] у справі щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання. Такого ж висновку дійшов Вищий адміністративний суд України, проаналізувавши судову практику у цій сфері, і вказав на проблему відсутності в Україні інституційного законодавчого акту про порядок реалізації права збиратися мирно, без зброї, як гостру проблему правозастосування [8].

У реальності цей перелік правових підстав є штучно звуженим. Практика правозастосування в цій сфері демонструє застосування органами державної влади та місцевого самоврядування низки інших документів, як-от: Закон України «Про благоустрій населених пунктів» від 06.09.2005 № 2807-IV [9], Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 № 4004-XII [10], Постанову Кабінету Міністрів України «Про правила дорожнього руху» від 10 жовтня 2001 р. № 1306 [11] та ін. Мають місце застосування «стандартів» організації й проведення мітингів та демонстрацій до інших форм передвиборчої агітації, зміст яких є суміжним. Зокрема, мова йде про встановлення та функціонування агітаційних (інформаційних) наметів. Відсутність законодавчого регулювання порядку проведення таких заходів призвело до потреби прийняття відповідних норм органами місцевого самоврядування. У низці регіонів органи місцевого самоврядування прийняли положення про порядок розміщення та функціонування інформаційних наметів [12; 13; 14]. Внесення в законодавство про вибори народних депутатів України в 2013 році поняття «агітаційний намет» без належного роз'яснення змісту цієї форми агітації може призвести до ви-

никнення нових колізій. Зокрема, визнання агітаційних наметів органами місцевого самоврядування різновидом інформаційних наметів, а відтак до них будуть продовжуватися застосовуватися вказані вище юридичні акти.

Міжнародно-правове регулювання (норми, стандарти, прецеденти). Україна ратифікувала ряд міжнародних актів, чим узяла на себе обов'язок забезпечувати визнаний рівень прав людини й громадянина на мирні зібрання. До таких документів належать: Загальна декларація прав людини (стаття 20), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (стаття 21), Сіракузькі принципи тлумачень обмежень та відступів від Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (стаття 11). Така система міжнародних норм створює достатні основи для формування в Україні дієвого демократичного законодавства в цій сфері.

Окрім норм міжнародних договорів, що є частиною національного законодавства України в контексті статті 9 Конституції України, існує ряд документів, що створюють стандарти (рекомендації) для розробки законодавства у сфері забезпечення свободи мирних зібрань. Вагоме місце в стандартизації демократичних механізмів проведення мирних зібрань займають Керівні принципи ОБСЄ зі свободи мирних зібрань та компіляція висновків Венеціанської комісії стосовно свободи мирних зібрань. У відповідності до цього документа держава має встановити на законодавчому рівні зрозумілі та прозорі процесуальні правила у сфері реалізації права на мирні зібрання.

Рішення Європейського суду з прав людини є актами судової прецедентної системи, на яку слід звертати увагу при реформуванні законодавства України. Практика розгляду позовів до держав-учасниць забезпечує існування «живого» європейського права. На захист свободи зібрань у провадженні Європейського суду з прав людини були різні справи, серед яких увага при дослідженні була привернена до PLATTFORM "DRZTE FÜR DAS LEBEN" v. AUSTRIA, заява № 10126/82, рішення від 21 червня 1988 р.; STANKOV AND THE UNITED MACEDONIAN ORGANISATION ILINDEN v. BULGARIA, заява № 29221/95, № 29225/95, рішення від 2 жовтня 2001 р.; BACZKOWSKI AND OTHERS v. POLAND заява № 1543/06, рішення від 3 травня 2007 р.; SERGEY KUZNETSOV v. RUSSIA, заява № 10877/04, рішення від 23 жовтня 2008 р.; VYERENTSOV AND OTHERS v. UKRAINE, заява № 20372/11, рішення від 11 квітня 2013 р.

Аналіз практики організації мітингів та зборів на виборах. У відповідності до ви-

борчого законодавства України кандидати та політичні партії, які набули статусу суб'єктів виборчого процесу, мають право застосовувати різні форми передвиборчої агітації з урахуванням встановлених заборон. Значна частина заходів пов'язана з організацією та проведенням агітації колективного або масового характеру. Практика проведення передвиборчої агітації в Україні демонструє, що найбільш розповсюдженими заходами проведення масової агітації є:

- проведення зустрічей кандидатів з виборцями;
- організація концертів на підтримку кандидата чи політичної партії;
- проведення мітингів та походів у громадських місцях;
- встановлення агітаційних наметів.

Як вже зазначалося вище, проведення цих заходів не врегульовується нормами виборчого законодавства. У зв'язку з цим, юристи при здійсненні правового супроводу виборчої кампанії кандидатів та партій спираються на загальні норми організації і проведення масових заходів. При цьому слід зазначити, що норми виборчого законодавства встановлюють обмеження щодо заборони форм передвиборчої агітації. Таким чином, заходи, організовані суб'єктами виборчого процесу, часто призводять до порушення громадського порядку, а також прав і законних інтересів інших суб'єктів виборчого процесу. Застосування норми щодо повідомлення органів влади про проведення масового заходу ігнорується частиною суб'єктів, що призводить до унеможливлення впорядкування проведення цивілізованої передвиборчої агітації, порушень умов благоустрою, санітарно-епідеміологічних норм і правопорядку в цілому. Такий стан правового регулювання порядку проведення масових заходів призводить також до зловживань у окремих регіонах України з боку представників влади. Такі дії, як правило, направлені на боротьбу з політичними конкурентами засобами правової судової заборони.

Віднесення агітаційних наметів, зустрічей з виборцями та пересувних агітаційних пунктів до форм агітації, які пов'язані з реалізацією права громадян на доступ до інформації, і не віднесення їх до форм масових заходів є помилковим. Такий висновок ґрунтується на тому, що всі масові заходи, що проводяться, направлені на передачу інформації й організуються з метою спрощення її, передання та об'єднання спільних зусиль щодо її розповсюдження чи роз'яснення. Гіпотетично робота агітаційних наметів та пересувних агітаційних пунктів може перетворюватися на

масові заходи. Подібного висновку дійшов Європейський суд з прав людини у справі «Сергій Кузнецов проти Росії». У п. 23 вказано, що захист особистої думки є однією із цілей забезпечення мирних зібрань [15]. На підтримку позиції віднесення агітаційних наметів до форми реалізації права на мирні зібрання звернемо увагу на рішення Європейського суду з прав людини у справі «Бачковський та інші проти Польщі». Суд визначає, що мітинги можуть бути динамічними та стаціонарними, про що йдеться у пункті 12 рішення [16]. На цій підставі можна стверджувати, що розміщення агітаційних наметів також може вважатися формою мітингів. Контроль за цим знаходиться поза межами можливостей організаторів. У зв'язку з цим, суб'єкти агітації також мають повідомляти органи влади, які зможуть забезпечити режим правопорядку та законності.

Потреба унормування таких форм масової передвиборчої агітації обумовлюється декількома твердженнями, серед яких:

- проведення вказаних форм масових заходів застосовується також при проведенні агітації в межах референдумного процесу, а тому регулювання має бути уніфіковано єдиним документом у державі на рівні закону;

- заходи передвиборчої агітації мають бути впорядковані органами влади з метою забезпечення рівності суб'єктів агітації, безпеки громадян, дотримання прав і свобод громадян, збереження громадського порядку та ін., що не може бути забезпечено без належного інформування про місце, час, зміст та організаторів заходу;

- органи місцевого самоврядування, на які покладено організаційне сприяння в проведенні масових заходів, мають дотримуватися єдиних загальнодержавних стандартів стосовно мітингів, походів, демонстрацій, концертів, пересувних агітаційних пунктів, агітаційних наметів тощо.

Рекомендації та міжнародні стандарти, що мають бути імплементовані до норм національного законодавства. Розробка інституційного законодавчого акту щодо порядку організації та проведення масових заходів є нагальною потребою України для розвитку її як демократичної та правової держави. Запропоновані законопроекти наділені різними вадами і мають достатньо демократичні риси. Однак, єдиною слабкою рисою їх усіх є відсутність системного застосування демократичного досвіду країн світу.

Місце, час та способи проведення. Масові заходи передвиборчої агітації потребують особливого місця проведення у зв'язку зі значною чисельністю цих заходів (як правило).

Місце, що створює можливості для проведення цих заходів у населених пунктах, є недостатньо в період виборчого процесу. Сіракузькі принципи, так як і Йогганезбурзькі, не вказують на існування привілейованого режиму прав людини в умовах виборчого процесу. Це означає, що порядок їх проведення і процедура обмеження цих прав має встановлюватися загальним національним законодавством з урахуванням норм міжнародного права і роз'яснень до них. Більш того, зі змісту вказаних принципів випливає потреба поінформованості держави про плани реалізації громадянами чи їх об'єднаннями власних прав і свобод. Процес повідомлення не повинен бути обтяжливим або бюрократизованим. Тому питання повідомлення органів влади про їх проведення є достатньо важливим. У справі «Веренцов проти України» Європейський суд з прав людини в п. 91 зазначає, що «термін попереднього повідомлення не повинен бути занадто великим, але при цьому слід передбачити достатньо часу до заявленої дати проведення зборів з тим, щоб відповідні державні органи мали можливість провести планування і підготовку до заходу, а також подати строкову апеляцію у відповідний орган правосуддя». Таким чином, система повідомлення має нормуватися, виходячи з обставин, у яких планується проведення заходу. Зважаючи, що обставини проведення передвиборчої агітації є більш складними у цьому контексті, доцільно встановити чіткий строк для повідомлення про проведення масових заходів. З урахуванням обмеженої кількості місць для проведення масових заходів у населених пунктах органам влади додатково потрібен 1 робочий день для визначення можливості проведення заходу та повідомлення організаторів про те, що заявлене ними місце зайняте іншими суб'єктами, та звернення до суду з питання заборони заходу. У тому ж рішенні суд зазначає, що дійшов висновку з приводу того, що повідомлення про проведення заходу надсилається лише в тому випадку, якщо вона сприяє тому, щоб влада могла забезпечити мирний характер зібрання, і, як така, не призводить до втручання в реалізацію цього права.

Виникнення суспільного напруження у зв'язку з бажанням різних суб'єктів провести заходи в один час та в тому самому місці має зніматися «вмілою» організаційно-управлінською діяльністю органів

влади. Європейський суд з прав людини у п. 97 рішення в справі «Станков та об'єднана організація Македонії проти Болгарії» зазначає, що «в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві закону, політичними ідеями, які оскаржують існуючий порядок, реалізація яких проводиться мирними засобами повинна бути надана належна можливість їх вираження шляхом здійснення права на зібрання так само, як і іншими законними способами». Таким чином, влада має виступати «мудрим» модератором мирних зібрань у виборчий період та попереджати можливі негативні наслідки неконструктивних контрполітичних заходів. У відповідності до пункту 32 Рішення ЄСПЛ у справі Організація платформи «Лікарі за життя» проти Австрії зазначається: «Будь-яка демонстрація може дратувати чи ображати тих, хто виступає проти ідей чи вимог, на підтримку яких вона проводиться ..., учасники демонстрації повинні мати можливість проводити її без побоювань, піддатися фізичному насильству з боку своїх супротивників ... У демократичному суспільстві право на проведення контр демонстрації не може вилитися в обмеження здійснення права на демонстрацію. Виходячи з цього, забезпечення істинної, ефективної свободи проведення мирних зібрань не може зводитися лише до обов'язку держави утримуватися від втручання» [18].

Достатньо важливим питанням є встановлення умов обмеження масових заходів передвиборчої агітації. З цього приводу привертає увагу пункт 81 Рішення ЄСПЛ у справі «Станков та об'єднана організація Македонії проти Болгарії», в якому зазначається, що «причини, наведені владою в обґрунтування заборони мітингів, не можуть бути непостійними і неточними» [19]. Таким чином, органи влади зобов'язані добре обґрунтовувати кожен окрему ситуацію належними аргументами обмеження. Конвенція про захист основоположних свобод та прав людини встановлює, що обмеження права на свободу мирних зібрань можуть застосовуватися лише як необхідні в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб [20].

Висновки. На основі викладеного стало можливим сформулювати окремі висновки і рекомендації, які можуть бути використані в законотворчій діяльності і будуть корисними при формуванні державної політики на місцях щодо забезпечення права на мирні зібрання як форму передвиборчої агітації.

1. Законодавство про масові заходи має врегульовувати порядок організації та про-

ведення масових заходів, у тому числі і як форм передвиборчої агітації, оскільки у цих заходах відсутня предметно-цільова специфіка, яка потребувала б винесення правового регулювання цих відносин до норм виборчого законодавства.

2. Законодавство про свободу мирних зібрань має врегулювати порядок реалізації права на свободу зібрань у різних його формах (походи, демонстрації, пікетування, концерти, агітаційні намети, пересувні агітаційні пункти, проведення зустрічей кандидатів з виборцями та ін.).

3. У законодавстві має встановлюватися порядок повідомлення про проведення масових заходів, які організуються як форма передвиборчої агітації, з обов'язковим встановленням чіткого терміну завчасного повідомлення, який має бути більшим, ніж за звичайних умов, що дозволить забезпечити превентивний механізм контролю за законним проведенням передвиборчої агітації не лише органами місцевого самоврядування та правоохоронними підрозділами, але й органами управління виборчим процесом, на які покладено забезпечення нагляду за дотриманням суб'єктами виборчого процесу законодавств про вибори.

4. Закон має встановлювати обов'язки органів влади щодо забезпечення реалізації права на мирні зібрання та встановити імператив до їх реалізації в незалежності від того, чи був поданий адміністративний позов щодо їх заборони, а також визначити мінімальний перелік організаційних дій, які має вчинити орган для забезпечення належної реалізації права громадян на мирні зібрання.

монстрацій: рішення виконавчого комітету Львівської міської ради від 18 квітня 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www8.city-adm.lviv.ua/pool%5Cinfo%5Cdoclmr_1.nsf/\(SearchForWeb\)/208A7CE285AAA5BBC2256E7B002AC84D?OpenDocument](http://www8.city-adm.lviv.ua/pool%5Cinfo%5Cdoclmr_1.nsf/(SearchForWeb)/208A7CE285AAA5BBC2256E7B002AC84D?OpenDocument)

6. Про затвердження Тимчасового положення «Про порядок розгляду питань щодо організації та проведення зборів, мітингів, походів та демонстрацій у місті Харкові: рішення Виконавчого комітету Харківської міської ради від 06.06.2007 р. № 543 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fold.city.kharkov.ua%2Fru%2Fdocument%2Fpro-zatverdzhennya-timchasovogo-polozhennya-quot-pro-poryadok-rozglyadu-pitan-shchodo-2488.html&ei=D1enUqCoGqaM4ATxzYGQAg&usg=AFQjCNHRk6-ZBZBnBUYwskvHbtBGvv1a0Q&bvm=bv.57799294,d.bGE>

7. Рішення Конституційного Суду від 19 квітня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-01>

8. Довідка Вищого адміністративного суду України від квітня 2012 р. щодо вивчення та узагальнення практики застосування адміністративними судами законодавства під час розгляду та вирішення впродовж 2010 – 2011 років справ стосовно реалізації права на мирні зібрання (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.vasu.gov.ua%2Fu%2Ffile_viewer.html%3Fid%3D839debbbe0887c77c09af6c0fe70cb65&ei=RAqqUrqCKcuc4wS9uYHwDw&usg=AFQjCNE5Y3lp5w8Sp1v1xmHK1NJOycUw&bvm=bv.57967247,d.bGE

9. Про благоустрій населених пунктів : закон України від 06.09.2005 № 2807-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 49. – С. 2580.

10. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – С. 218.

11. Про правила дорожнього руху: постанову Кабінету міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 41. – С. 35.

12. Про затвердження Порядку розміщення інформаційних наметів та встановлення місць для їх розміщення на території Баранівської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mrada-baranivka.gov.ua/index.php/rishennya-vikonavchogo-komitetu/114-pro-zatverdzhennya-poryadku-rozmishchennya-informatsinikh-nametiv-ta-vstanovlennya-mists-dlya-jikh-rozmishchennya-na-teritoriji-baranivskoji-miskoji-radi>

13. Про затвердження Порядку розміщення інформаційних наметів та встановлення інформаційних наметів та встановлення місць для їх розміщення на території села Нові Петрівці: рішення Виконавчого комітету Новопетрівської сільської ради Вишгородського району Київської області від 31.07.2012 року № 208 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fnovipetrivtsi-rada.gov.ua%2Fmedia%2Fupload%2Fnews%2F%25D0%25A0%25D0%2586%25D0%25A8%25D0%2595%25D0%259D%25D0%259D%25D0%25AF>

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.

3. Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій: указ Президії Верховної Ради СРСР від 28.07.1988 № 9306-XI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v9306400-88/card6#Public>

4. Про Положення про порядок організації і проведення масових акцій у м. Суми: рішення Сумської міської ради від 28 квітня 2004 року № 757 – МР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.sumy.ua%2Fengine%2Fdownload.php%3Fid%3D6505&ei=51KnUr2WA8Te4QTW7oG4DA&usg=AFQjCNHlu7TzBXO9gNHZHMnyNzxZIOG1-g&bvm=bv.57799294,d.bGE>

5. Про порядок організації і проведення у м. Львові зборів, мітингів, пікетувань, вуличних походів і де-

%2F208poryadokrozmishchennyainformatsiynihnametiv.doc&ei=Q1WnUuAnkefhBNH-gaAF&usg=AFQjCNFamcAI0NoXHYW9I85J4a6eRHHPQQ&bvm=bv.57799294_d.bGE

14. Про затвердження переліку місць на території міста Чернівців, які відводяться для встановлення агітаційних наметів та стендів під розміщення матеріалів, для проведення передвиборної агітації з проведення виборів народних депутатів України та визнання такими, що втратили чинність, рішення виконавчого комітету міської ради з цих питань : рішення виконкому Чернівецької міської ради від 10 липня 2012 року № 441/14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://chernivtsy.eu/portal/f/mv/mvk2012014-441.doc>

15. SERGEY KUZNETSOV v. RUSSIA, заява № 10877/04, рішення від 23 жовтня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-89066#%7B%22itemid%22%3A%22001-89066%22%7D>

16. BACZKOWSKI AND OTHERS v. POLAND заява № 1543/06, рішення від 3 травня 2007 р.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-80464#%7B%22itemid%22%3A%22001-80464%22%7D>

17. Кодексу адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 року № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35. – ст. 446

18. PLATTFORM «ÄRZTE FÜR DAS LEBEN» v. AUSTRIA, заява № 10126/82, рішення від 21 червня 1988 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57558#%7B%22itemid%22%3A%22001-57558%22%7D>

19. STANKOV AND THE UNITED MACEDONIAN ORGANISATION ILINDEN v. BULGARIA, заява № 29221/95, № 29225/95, рішення від 2 жовтня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-59689#%7B%22itemid%22%3A%22001-59689%22%7D>

20. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 грудня 1950 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

УДК 342.1: 342. 3 (477)

ДЕРЖАВНА ЦІЛІСНІСТЬ УКРАЇНИ В РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Доскоч О.Л., здобувач кафедри конституційного,
адміністративного і фінансового права
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Стаття присвячена аналізу конституційної категорії «державна цілісність» в Рішеннях Конституційного Суду України.

Ключові слова: державна цілісність, державний суверенітет, Рішення Конституційного Суду України, конституційний захист.

Статья посвящена анализу конституционной категории «государственная целостность» в Решениях Конституционного Суда Украины.

Ключевые слова: государственная целостность, государственный суверенитет, Решения Конституционного Суда Украины, конституционная защита.

Doskoch O.L. THE STATE MAINTAIN THE INTEGRITY OF DECISIONS OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE

Article analysis of the constitutional category of “maintain the integrity of the state” in the decisions of the Constitutional Court of Ukraine.

Key words: state integrity, state sovereignty, decisions of the Constitutional Court of Ukraine, constitutional protection.

Постановка проблеми. Розробка проблеми цілісності держави у всьому різноманітті її аспектів має важливе теоретичне й практичне значення, обумовлене тим, що наукою конституційного права до теперішнього часу остаточно не вироблена теорія державної цілісності України, а державно-правова практика не оснащена адекватним інструментарієм. Тим часом ця проблема акумулює в собі цілий комплекс питань, які вимагають

доктринальних відповідей і практичних рішень. Мова, з одного боку, йде про забезпечення безпеки та територіальної цілісності країни; співвідношення суверенітету держави та її децентралізації; дотримання й забезпечення стандарту прав людини й громадянина; прийняття комплексу законодавчих актів, що формулюють механізм цілісності держави; роль інститутів публічної влади в реалізації інтеграційних властивостей держави й